

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS
RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 71 STRAIPSNIO
PAKEITIMO IR PAPILDYMO 483-1 STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-95
IR LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 259 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-96“ PROJEKTO (toliau – Projektas)
(TAP NR. TAP-21-114; TAIS NR. 20-19190)**

2021-02-10 Nr.
Vilnius

Projekto rengėja: Teisingumo ministerija.

Projekto tikslai: Atsižvelgiant į Seimo valdybos 2021 m. sausio 11 d. sprendimą Nr. SV-S-26 pateikti Seimui išvadą dėl Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 71 straipsnio pakeitimo ir papildymo 483-1 straipsniu įstatymo projekto Nr. XIVP-95 ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 259 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-96 (toliau – įstatymų projektai).

Dabartinė situacija: Įstatymų projektų rengėjai: Seimo nariai M. Danielė (iniciatorė), K. Starkevičius, G. Landsbergis, Aušrinė Armonaitė, V. Čmilytė-Nielsen, I. Šimonytė, S. Šedbaras, T.V. Raskevičius, S. Lengvinienė, I. Pakarklytė, M. Matijošaitis, V. Mitalas, S. Gentvilas, V. Alekna, A. Bagdonas, E. Dobrovolska, A. Žukauskas, K. Adomaitis, P. Kuzmickienė, Ž. Pavilionis, D. Šakalienė, G. Paluckas, L. Jonauskas, D. Griškevičius, T. Bičiūnas, D. Asanavičiūtė, J. Sejonienė, A. Petrošius, A. Valinskas, E. Gentvilas, K. Glaveckas, J. Gudauskas, M. Maldeikis, K. Bartoševičius, V. Kernagis, R. Morkūnaitė-Mikulėnienė, J. Džiugelis.

Įstatymų projektais siūloma numatyti, jog už neteisėtą narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų (toliau – narkotinės medžiagos) disponavimą nedideliais kiekiais be tikslo platinti būtų taikoma administracinė, o ne baudžiamoji atsakomybė (įspėjimas arba bauda nuo 20 iki 10 eurų (pakartotinum atveju – nuo 100 iki 200 eurų); numatoma galimybė taikyti administracinio poveikio priemonę – įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose). Taip pat Administracinių nusižengimų kodeksą siūloma papildyti straipsniu, numatančiu atsakomybę už narkotinių medžiagų vartojimą viešose vietose arba apsvaigusio nuo šių medžiagų asmens pasirodymą viešose vietose.

Tai leis įgyvendinti į sveikatą orientuotą narkotikų politiką ir pradėti spręsti sveikatai kylančias rizikas ar jau esamas problemas, joms dar neįsisenėjus. Galimybė asmenis nukreipti į elgesio keitimo, ar, jei nustatomas žalingas vartojimas ar priklausomybės liga, gydymo programas, mažins rizikos grupėje esančių vartotojų marginalizaciją ir stigmatizavimą, taikant sveikatos ir kitas pagalbos priemones, bus gerinami sveikatos rodikliai bei mažinamos išlaidos, kurių vėliau pareikalautų įsisenėjusių fizinių ir psichikos ligų gydymas ir kitos sveikatos paslaugos šiems ilgalaikiams padariniams šalinti. Taip pat bus sumažintos ir baudžiamosios justicijos sistemos

patiriamos finansinės ir laiko sąnaudos šių nusikalstamų veikų tyrimui, už jas nuteistų asmenų išlaikymui laisvės atėmimo vietų įstaigose.

Projekto esmė: Projektu siūloma iš esmės pritarti įstatymų projektams, tačiau pasiūlyti juos tobulinti pagal teikiamas pastabas:

1. Atsižvelgiant tai, kad įstatymų projektų autorių siūloma įtvirtinti Baudžiamajame kodekse (toliau - BK) nauja formuluotė „didesnis nei nedidelis kiekis“ nėra vartojama baudžiamajame įstatyme ir nederą su baudžiamojo įstatymo normų konstravimo praktika, siūlytina atsisakyti šio keitimo kaip perteklinio.

2. Siekiant į asmens gydymą, o ne į jo nubaudimą orientuotos narkotinių medžiagų baudžiamosios politikos tikslinga efektyviau apriboti galimybes taikyti laisvės atėmimo bausmes asmenims, kurie yra priklausomi nuo narkotinių medžiagų. Todėl yra siūlytina įvertinti galimybę švelninti baudžiamąją atsakomybę papildant BK 259 str. 1 d. sankciją švelnesnėmis, su laisvės atėmimu nesusijusiomis bausmėmis – laisvės apribojimu ir viešaisiais darbais.

3. Atsižvelgiant į tai, kad ANK nustato, jog daiktai, kurių apyvarta uždrausta, konfiskuojami visais atvejais, siūlytina ANK 71 straipsnį papildyt administracinio poveikio priemone – narkotinių medžiagų konfiskavimu.

4. Atsižvelgiant į tai, kad įstatymų projektais yra ne tik siūloma dekriminalizuoti nedidelio kiekio narkotinių medžiagų disponavimą be tikslo jas platinti, bet ir švelninti sankciją 7,5 karto (nuo galiojančios minimalios 750 eurų iki siūlomos minimalios 100 eurų), šis aspektas turi būti detaliau pagrįstas arba maksimalaus baudos dydis padidinamas, jį labiau priartinat prie dekriminalizuojamos baudžiamojo nusižengimo minimalios baudos ribos.

5. ANK 589 straipsnyje nustatyta, kokių institucijų pareigūnams pavedama atlikti konkrečių administracinių nusižengimų tyrimą. Atsižvelgus į tai, ANK pildant nauju straipsniu, atitinkamai pildytinas ANK 589 straipsnis nurodant atitinkamus nusižengimus tiriančią instituciją.

6. ANK 483-1 straipsnyje siūloma numatyti administracinę atsakomybę už šių medžiagų vartojimą viešose ir kitose vietose. Jei vartojamas žodžių junginys „kitose vietose“ apima visas vietas, taip pat ir privačias, ši nuostata iš ANK XXIV skyriaus „Administraciniai nusižengimai, susiję su viešąja tvarka“ perkeltina į ANK VIII skyriaus „Su žmonių gyvybės ir sveikatos apsauga susiję administraciniai nusižengimai“. Jei vis dėlto yra siekiama nustatyti administracinę atsakomybę už atitinkamų medžiagų vartojimą tik viešose vietose, asmenys, neteisėtai vartojantys šias medžiagas privačioje erdvėje, išvengtų administracinės atsakomybės. Atsižvelgus į tai, kad narkotinių medžiagų vartojimas, išskyrus Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatyme ir Farmacijos įstatyme numatytus atvejus, laikytinas neteisėtu, ANK turėtų būti nustatyta administracinė atsakomybė už šių medžiagų vartojimą taip pat ir privačioje erdvėje.

Derinimas: Nutarimo projektas nebuvo derintas su kitomis institucijomis, kadangi jis iš esmės susijęs su Teisingumo ministerijos kompetencija.

Atitikimas Vyriausybės programai: Projektas įgyvendina Aštuonioliktosios Vyriausybės programos 193.6. punkto nuostatą „Vadovaudamiesi proporcingumo principu, svarstysime tam tikrų kategorijų nusikalstamų veikų dekriminalizavimo poreikį, pavyzdžiui, už psichoaktyviųjų medžiagų nedidelio kiekio turėjimą be tikslo platinti.“

Dalykinio vertinimo išvada: Įvertinę Projektą dalykiniu požiūriu teikime šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Nepritariame Projekto 1 punktui, kuriuo siūloma BK 259 straipsnyje atsisakyti požymio „didesnis nei nedidelis kiekis“.

Pabrėžtina, kad, kaip nurodoma įstatymų projektų aiškinamajame rašte, projektais siekiama *inter alia* taisyti ydingą situaciją, kuri susidarė 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus ANK pakeitimams,

kuriais įstatymų leidėjas savo ruožtu stengėsi išspręsti lig tol egzistavusią kitą ydingą situaciją, - teisinę koliziją tarp BK ir ANK normų numatančių atsakomybę už disponavimą nedideliu kiekiu narkotinių medžiagų.

Pabrėžtina, kad atsisakius aukščiau minimo požymio, būtų sugražinta kolizija tarp BK ir ANK normų, nes tiek ANK 71 straipsnis, tiek ir (nesant atitinkamos išimties dėl kiekių!) BK 259 straipsnis numatyti atsakomybę už disponavimą nedideliu kiekiu narkotinių medžiagų be tikslo jas platinti. Ši atsiradusi kolizija turėtų būti sprendžiama vadovaujantis ANK 5 straipsnio 2 dalimi, kuri nustato, kad „asmuo už padarytą teisės pažeidimą, atitinkantį šiame kodekse numatyto administracinio nusižengimo požymius, atsako administracine tvarka pagal šį kodeksą, jeigu šis padarytas teisės pažeidimas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės“. Tai yra atitinkamo požymio atsisakymas *de facto* padarytu neįmanomu įstatymų projektais keliamus tikslų pasiekimą ir tam tikrų veikų dekriminalizavimą.

Atkreiptinas dėmesys taip pat į tai, kad formuluote „didesnis nei nedidelis kiekis“ nėra įvedamas joks naujas, lig tol baudžiamajame įstatyme neegzistavęs, kiekio apibrėžimas, o tiesiog yra referuojama į įprastą BK „nedidelio kiekio“ sąvoką.

2. Siūlome atsisakyti Projekto 4 punkte dėstomo siūlymo griežtinti ANK projekte atsakomybę (baudą) už disponavimą nedideliu kiekiu narkotinių medžiagų be tikslo jas platinti. Pabrėžtina, kad toks pasiūlymas būtų kontraproduktyvus įstatymų projektų siekių atžvilgiu, nes ne tik ir ne tiek veikos formalus priskyrimas administracinei ar baudžiamajai atsakomybei praktikoje yra svarbiausias, kiek už tokią veiką kylanti atsakomybė.

Atitinkamą doktriną yra suformulavęs Europos žmogaus teisių teismas, kuris 1976 m. byloje *Engel ir kiti prieš Nyderlandus* suformulavo tris požymius, kuriais vadovaujantis nustatoma, koks persekiojimas iš valstybės pusės yra „baudžiamojo“ pobūdžio persekiojimas: pirma, formalus veikos priskyrimas baudžiamajai ar administracinei atsakomybei atitinkamoje valstybėje (šis kriterijus teismo vertintinas kaip mažiausios svarbos); antra, pačios veikos pobūdis (pažeidimo prigimtis); trečia, už veiką numatomos atsakomybės griežtumas.

Vadinasi reikia pabrėžti, kad vien formalus tam tikros veikos „perkėlimas“ iš BK į ANK, esminiai nekoreguojant už atitinkamą veiką numatytos atsakomybės, negalėtų būti vertinamas kaip tikras (ne tik formalus) tam tikros veikos dekriminalizavimas. Atsižvelgiant į tai, siūlomas esminis numatomos atsakomybės (baudos) švelninimas vertintinas kaip nuoseklus ir pagrįstas.

Taip pat siūlome rengėjams įvertinti Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas Projektui.

Siūlome Projektą **teikti į Tarpinstitucinį pasitarimą.**

Patarėjas

Audrius Kasinskas

